

Kleurenspel

Handleiding

Beste leerkracht

Binnenkort komt u met uw leerlingen van groep 3 en/of 4 naar Nationaal Park Weerribben-Wieden voor het Kleurenspeel.

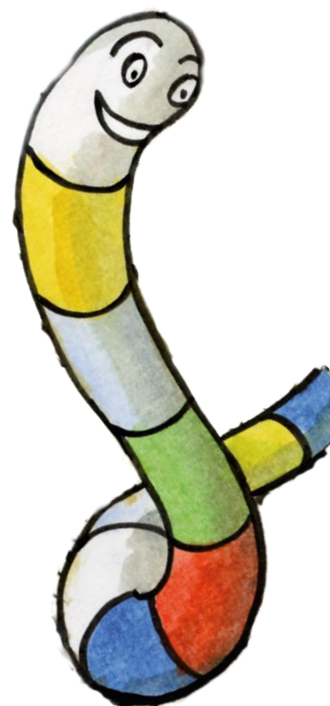
Het Kleurenspeel is een onderdeel van het Nationaal Park Scholenproject. De verschillende onderdelen van het Nationaal Park Scholenproject worden aangeboden aan de basisscholen in de gemeente Steenwijkerland. Dit scholenproject is gestart in 1999. In de daaropvolgende jaren is het uitgebreid tot de huidige vijf deelprojecten.

In deze handleiding vindt u suggesties voor de voorbereiding van uzelf, uw leerlingen en hun begeleiders. Daarvoor kunt u gebruik maken van diverse bestanden die u kunt downloaden van de website van Nationaal Park Weerribben-Wieden: www.np-weerribbenwieden.nl.

De gemeente Steenwijkerland ondersteunt uw deelname aan het scholenproject. Een deel van de kosten van uw deelname aan het project worden door het nationaal park bij de gemeente Steenwijkerland in rekening gebracht. De eigen bijdrage die de school zelf betaalt, zijn in de bevestiging van uw deelname vermeld.

Mocht u door omstandigheden verhinderd zijn, wilt u dan zo snel mogelijk contact opnemen met de medewerker van Nationaal Park Weerribben-Wieden? De contactgegevens staan op de reservering die u heeft ontvangen.

Wij wensen u veel plezier bij de voorbereidingen van uw bezoek. Graag ontvangen wij u, uw leerlingen met begeleiders binnenkort in de natuur van Nationaal Park Weerribben-Wieden.

Inleiding

Het Kleurenspel is ontwikkeld voor leerlingen van groep 3 en 4 van de basisscholen in de gemeente Steenwijkerland. Het Kleurenspel kan ook goed gedaan worden met jongere of wat oudere leerlingen, zodat een combinatie met andere groepen mogelijk is.

Bij het Kleurenspel gaan de leerlingen op zoek naar allerlei verschijnselen in hun directe leefwereld die met het thema 'kleur' te maken hebben. De opdrachten zijn over een aantal thema's verdeeld. De leerlingen doen spelenderwijs onderzoek in de omgeving. Daarbij worden ze geprikkeld om niet alleen te kijken, maar ook om andere zintuigen te gebruiken. Door in groepjes de opdrachten uit te voeren, worden ervaringen gedeeld en wordt er samengewerkt. Naast een leerzame activiteit in de natuur, beleven leerlingen en begeleiders plezier in het samen buiten zijn.

Leerdoelen

Het Kleurenspel sluit aan bij de kerndoelen van het basisonderwijs. De leerdoelen die bij het Kleurenspel aan bod komen, zitten met name in het leergebied "Oriëntatie op jezelf en de wereld". Voorbeelden daarvan zijn:

- de leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu;
- de leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving;
- de leerlingen leren hoe je weer en klimaat kunt beschrijven met behulp van temperatuur, neerslag en wind.

Aspecten als ontwikkelen van sociale vaardigheden en taalontwikkeling komen ook aan de orde. Daarnaast is het Kleurenspel ook te gebruiken voor de Kunstzinnige Oriëntatie.

Samenvatting

Vorbereiding

1. Inhoudelijke voorbereiding door de leerkracht

De leerkracht bereidt zichzelf inhoudelijk voor op de activiteit:

- verdiept zich in het onderwerp kleuren in de natuur
- kiest de wijze waarop de het in de klas wordt geïntroduceerd
- maakt een kleurenslang (tenzij de leerlingen dit doen bij de introductie)
- maakt keuze voor de verwerking en afsluiting op school

De leerkracht organiseert het bezoek.

- regelen van het vervoer naar Ossenzijl of Sint Jansklooster.
- maken van de groepsindeling van kinderen met hun begeleiders
- informeren van ouders/begeleiders over hun taak (kopieerblad voor begeleider/chauffeur)

2. Vorbereiding van de leerlingen

De leerlingen:

- maken kennis met het thema kleuren in de natuur
- maken kennis met Ria ringslang
- krijgen praktische informatie over het bezoek aan het nationaal park

Uitvoering op de locatie

- De leerkracht meldt zich aan de balie van het bezoekerscentrum.
- Een medewerker van het centrum geeft een korte introductie
- De groepjes gaan met hun begeleiders het Kleurenspeel doen
- De medewerker van het centrum geeft een korte afsluiting

Terug op school

De leerkracht bespreekt met de leerlingen de opgedane ervaringen.

De voorbereiding van de leerkracht

Het Kleurenspel is een educatief programma waarbij het ontdekken van de natuur met al haar kleur centraal staat. Bij alle opdrachten worden de zintuigen gebruikt. Soms moeten de leerlingen ruiken, voelen of gericht kijken. Het spel is ontwikkeld voor kinderen van 6 tot 9 jaar. Oudere kinderen en volwassenen kunnen echter evenveel plezier beleven aan het uitvoeren van de opdrachten.

1. Inhoudelijke voorbereiding door de leerkracht

Voor het bereiken van de leerdoelen is het wenselijk om vooraf op school al aandacht te besteden aan het Kleurenspel en het komende bezoek aan het nationaal park. Voordat u daarmee in de klas begint, zult u zichzelf willen verdiepen in de activiteit.

Veel informatie over de betekenis van kleuren in de natuur kunt u op internet vinden. Hieronder worden een paar onderwerpen aangestipt.

De betekenis van kleuren voor mens en natuur

Net als mensen kunnen de meeste dieren kleuren zien. Kleuren hebben verschillende functies. Rood staat bijvoorbeeld voor gevaarlijk: 'pas op, stop!'. Daar wordt gebruik van gemaakt in het verkeer met de rode rand van verbodsborden en het rode stoplicht. Onervaren vogels die een lieveheersbeestje opeten, ontdekken snel de bittere smaak en zullen niet gauw weer zo'n hapje nemen. Het lieveheersbeestje waarschuwt dus ook met z'n rode kleur: 'Ik smaak vies!'. Het geel-zwarte achterlijf van een wesp herkent iedereen als waarschuwing. Andere dieren maken daar dan weer gebruik van. Zo hebben zweefvliegen die wespentekening nagebootst en liften zo mee op de 'angst' voor de wesp, terwijl ze zelf niet kunnen steken. Door kleur kan je opvallen, daar maakt de mode dankbaar gebruik van. Maar er kan ook het tegenovergestelde mee bereikt worden. De bruine vacht van een ree die in het riet staat, de groene rups in de boerenkool of het broedende vrouwtje van de wilde eend: ze vallen weg in hun omgeving. Net als de militair in uniform dragen ze een camouflagepak. Maar ook planten maken gebruik van kleuren. Bloemen lokken met hun prachtige kleuren vlinders en bijen. Vruchten veranderen van kleur als ze rijp zijn, waarna vogels ze opeten en voor de verspreiding zorgen.

Kleurenblind?

Volledige kleurenblindheid komt bij mensen heel zelden voor. Zij zien de wereld in grijstinten. Wat bij mensen wel voorkomt is rood-groen kleurenblindheid. Het is beslist geen zeldzaamheid, want bij 1 op de ca. 15 jongens komt dit voor. De kans is dus groot dat één van uw leerlingen (een jongen) kleurenblind is. Bij meisjes is het veel zeldzamer (1:250). Veel dieren kunnen net als mensen goed kleuren zien. Sommige dieren kunnen meer kleuren zien dan mensen, andere juist minder. Zo kan een torenvalk ultraviolet zien, waardoor ze van grote hoogte het urinespoor van een muis kunnen waarnemen en zo weten waar een hapje in het verschiet ligt. Dolfijnen zien vooral groen en blauw, wat natuurlijk handig is als je in de zee leeft. Heel lang is gedacht dat honden kleurenblind zijn, maar uit onderzoek is gebleken dat ze de wereld zien in blauwe, gele en grijze tinten.

Primaire kleuren

Rood, geel en blauw zijn de primaire kleuren. Wit is eigenlijk geen kleur, maar juist het ontbreken van kleur. Zo is een sneeuwkllokje bijvoorbeeld wit doordat de luchtbelletjes in de bloemblaadjes het invallende licht in alle richtingen weerkaatst, waardoor de mens het als wit waarneemt. Als je een wit bloempje fijnknijpt wordt het glashelder omdat je er dan de luchtballen uitknijpt. Zwarte voorwerpen absorberen juist alle invallende licht. Doordat er geen enkele kleur terugkaatst is het zwart.

- Wanneer en hoe voorbereiden**
Maak een keuze op welke manier en op welk tijdstip u de voorbereiding van de leerlingen gaat doen. Tips en suggesties hiervoor vindt u verderop onder het kopje 'voorbereiding van de leerlingen'.
- Afsluiting**
Maak alvast een keuze over de manier waarop u na afloop de activiteit in de klas wilt afsluiten. Misschien is het daarvoor nodig om materialen te verzamelen of om kopieerwerk te laten doen. Tips en suggesties hiervoor vindt u verderop bij 'Terug op school'.

2. Organisatie van het bezoek

- Mocht u door omstandigheden de gemaakte afspraak moeten verzetten, neemt u dan tijdig contact op met de medewerker van het nationaal park. De contactgegevens vindt u onderaan uw bevestiging.
- Regel het vervoer op tijd. Als dat niet lukt, informeer dan Staatbosbeheer of Natuurmonumenten. De contactgegevens vindt u in de bevestiging van uw bezoek. Zij kunnen dan hun medewerker tijdig informeren. U kunt in overleg met hen de datum verzetten of annuleren.
- Maak alvast de groepsindeling. Een groepje bestaat uit 4, hoogstens 5 kinderen en heeft een begeleider nodig. De begeleider speelt een belangrijke rol in de uitvoering van de opdrachten. In de praktijk zijn meestal de chauffeurs ook de begeleiders.
- Informeer de begeleiders over hun rol. De begeleider helpt de kinderen bij het uitvoeren van de opdrachten. Ook is de begeleider verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen. Bij het Buitencentrum De Weerribben in Ossenzijl en bij Bezoekerscentrum De Wieden in Sint Jans klooster is veel water aanwezig. U kunt voor het informeren van de begeleiders gebruik maken van het kopieerblad dat als apart bestand is te downloaden.
- Adviseer de ouders om de kinderen op de dag van bezoek kleding aan te laten trekken dat tegen een stootje kan. De activiteiten vinden buiten plaats, daarom kan het bij vochtig weer verstandig zijn om de kinderen laarzen te laten dragen.
- Vanaf mei kunnen er veel muggen zijn. Het dragen van kleding met lange mouwen en een lange broek kan veel ongemak voorkomen. En hopelijk is het meenemen van extra zonnebrandolie nodig.

Vorbereiding van de leerlingen

1. Algemene introductie: Kleuren en hun betekenis voor mens en natuur

Het thema kleur biedt vele aanknopingsmogelijkheden. Hieronder volgen een paar suggesties.

Bespreken, kringgesprek:

- is er misschien een leerling die kleurenblind is? Laat hem (haar) erover vertellen.
- welke kleuren zitten er in een regenboog?
- wat is je lievelingskleur en kan je uitleggen waarom?
- zijn er ook kleuren waar je vrolijk van wordt, verdrietig, rustig, boos,...
- wat vind je de kleur van de lente/zomer/herfst/winter?

Doen:

- kleurplaten
- zelf knutselen, tekenen en/of kleuren van een regenboogslag
- vanuit de grondkleuren rood/geel/blauw ontdekken hoe je andere kleuren maakt.

2. De leerlingen maken kennis met Ria ringslang

U introduceert het Kleurenspeel door de leerlingen kennis te laten maken met Ria Ringslang. Deze fantasie slang heeft de kleuren van de regenboog, waarmee al heel wat kleuren benoemd kunnen worden. Bij de uitvoering van de opdrachten in het nationaal park, speelt Ria Ringslang ook een rol. Laat uw leerlingen daarom op school al kennismaken met Ria Ringslang.

U kunt daarvoor gebruik maken van de brief van Ria Ringslang (bijlage 1) en een regenboogringslang (bijlage 2). U kunt deze regenboogslang zelf maken en die gebruiken bij het voorlezen van de brief of uw leerlingen kunnen allemaal hun eigen 'Ria' maken. Het is de bedoeling dat u de brief samen met de regenboogslang klassikaal bespreekt.

3 Waar gaan we heen?

Bespreek met de leerlingen waar ze heen gaan en wat ze gaan doen in het nationaal park. Wie is er wel eens eerder geweest, wat heb je toen gedaan? Besteedt ook aandacht aan praktische zaken als kleding, schoeisel, iets te eten of drinken.

Uitvoering op de locatie

Het Kleurenspel wordt uitgevoerd bij Buitencentrum De Weerribben te Ossenzijl of bij Bezoekerscentrum De Wieden te St. Jansklooster, afhankelijk van waar u heeft geboekt.

U meldt zich daar aan de balie van het centrum om te betalen. Een medewerker van het centrum verwelkomt u en uw leerlingen en legt uit hoe het Kleurenspel gaat. Als dat nodig is, helpt de medewerker bij de uitvoering van het spel. De leerlingen gaan in groepjes van ongeveer 4 kinderen met hun begeleider verschillende opdrachten uitvoeren. Daarvoor dobbelen ze met een dobbelsteen die verschillende kleurvlakken heeft.

De opdrachten zijn zo in 6 thema's, kleurgroepen verdeeld:
Bomen en struiken - Planten - Dieren - Het weer - Grond en water - Algemeen

Voorbeelden van opdrachten

Er zijn 37 opdrachten. Zoals bijvoorbeeld:

- Zoek natuurlijk materiaal. Maak hiermee de eerste vier letters van je voornaam.
- Ga op je rug op een vlonder liggen. Kijk omhoog. Welke kleuren zie je in de lucht?
- Zoek een dierspoor: iets dat door een dier is achtergelaten of gemaakt. - Wat heb je gevonden?
- Weet je van welk dier het is? - Welke kleur heeft het?

Om beurten gooien de groepjes met de dobbelsteen en pakken van de kleur die ze gedobbeld is een opdrachtkaartje. De leerlingen lezen de opdracht, de begeleider helpt daarbij. Op het kaartje staat welke materialen ze daarvoor extra mee moeten nemen. Samen zoeken ze een geschikte plek om de opdracht uit te voeren.

De opdrachtkaarten, kleurendobbelsteen en materialen die bij sommige opdrachten nodig zijn, staan op een centrale plek. De leerkracht blijft bij dit materiaal en is daar de spelleider. Ook kan de medewerker van het centrum spelleider zijn. De leerkracht kan dan zelf een groepje begeleiden.

U kunt zelf bepalen hoe lang u door wilt spelen en/of het spel wilt onderbreken voor een korte pauze. Ook bestaat de mogelijkheid om nog binnen in het centrum te kijken of een korte wandeling te maken over het vlonderpad. Aan het eind wordt door de medewerker van het centrum het Kleurenspel afgesloten. De totale bezoektijd aan het centrum is ongeveer 1,5 uur.

Beide centra beschikken over een slecht weer programma dat binnen gedaan wordt.

Terug op school

Weer terug op school bespreekt u met de leerlingen de belevenissen in het nationaal park. Het spreekt voor zich om daar niet al te lang mee te wachten. Door de spelvorm van het gooien met de dobbelsteen, hebben de diverse groepjes verschillende opdrachten gedaan. Dat biedt voldoende aanknopingspunten voor een kringgesprek. Maar ook een creatieve verwerking van de opgedane ervaringen vinden uw leerlingen vast leuk. De mogelijkheden zijn onbeperkt.

Bijlage 1

Brief Ria Ringslang

Hallo, ik ben Ria Ringslang.

's Zomers leg ik mijn eieren in een broeihoop. Ik slaap daar ook vaak, want het is daar lekker warm. Ik hoor tot de koudbloedige dieren. Dat betekent dat mijn lichaamstemperatuur van de temperatuur buiten afhangt. Alleen als het warm is of als de zon schijnt, verlaat ik mijn slaapplaats.

Weet je dat ik met mijn tong erg goed kan ruiken? Ik steek mijn tong uit mijn bek en vang daar de geuren mee op. Als ik mijn tong dan weer in mijn bek breng, dan proef ik wat jullie zouden ruiken....

Ik lust graag kikkers, maar ook muizen. Sissen doe ik alleen als ik bang ben. Zo probeer ik dan het gevaar weg te jagen. Je ziet mij bijna nooit. Dat komt omdat ik jullie al van verre aan voel komen. Door het neerzetten van je voeten gaat de grond een beetje trillen. Dat is voor mij een teken om snel te verdwijnen!

Ik zwem graag en dat komt mooi uit! Want zowel in De Weerribben als in De Wieden is er lekker veel water.

Zie je mijn prachtige kleuren? In het echt zie ik er wel een beetje anders uit. Weten jullie hoe? Zoek maar eens een plaatje op! Speciaal voor jullie heb ik deze kleuren aan.

In de natuur zie je ook heel veel kleuren. Groen, rood, geel, blauw.. en nog veel meer kleuren! Vertellen jullie maar wat er in de natuur rood (blauw, geel, groen, bruin...) is. En weet je ook waarom?

Zo hebben kleuren vaak ook een betekenis in de natuur. Een reekalfje is vaak mooi bruin met wat spikkels en valt bijna niet op in het riet. Een roodborstje heeft een rode kleur en zegt daarmee: "Pas op! Dit is mijn terrein en ik wil niet dat hier een ander roodborstje komt!".

Kijk nog maar eens goed naar mij. Ik heb alle kleuren van de regenboog. Hebben jullie wel eens een regenboog gezien? Soms gebeurt het dat het regent en tegelijk de zon schijnt. Als dit gebeurt let dan goed op! Want dan heb je de kans om een regenboog te zien. De regenboog staat altijd precies tegenover de zon. Je ziet hem niet altijd even goed. Maar soms kun je alle kleuren even duidelijk zien. Het zonlicht heeft alle kleuren van de regenboog, maar ze zitten meestal zo dicht op elkaar dat je ze niet kunt zien. Wanneer het zonlicht in een regendruppel valt, breken de lichtstralen en splitsen de kleuren zich, zodat je ze stuk voor stuk kunt zien. Het zijn de kleuren rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet. Indigo is een soort paarsblauw. Violet is paars. Al deze kleuren kom je in de natuur tegen. Bij de bloemen, de planten en de dieren.

Bijlage 2

Zelf maken: Regenboog-ringslang

Hieronder worden drie manieren uitgelegd hoe een regenboogringslang door de leerkracht zelf of met de klas gemaakt kan worden. Met de ringslang wordt gespeeld en de brief van Ria Ringslang (bijlage 1) besproken.

A. Regenboog-ringslang van wc-rolletjes

Benodigdheden:

- 8 wc-rolletjes per slang
- Verf, papier of lapjes stof in de kleuren van de regenboog: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo (paarsblauw) en violet (paars).
- Touw
- Wit karton
- Zwart papier
- Schaar
- Lijm

Werkwijze:

1. Verf 7 wc-rolletjes elk in één kleur van de regenboog. Verf het 8e rolletje in een zelfgekozen kleur of verschillende kleuren: dit wordt de kop. Laat de rolletjes goed drogen.
2. De kop: knip aan één kant van het rolletje twee driehoeken uit. Dit wordt de bek. Knip van rood papier een tong en plak deze in de bek. Knip van wit papier twee cirkels voor de ogen en uit zwart papier twee kleinere cirkels voor de pupillen. Plak de pupillen in de witte cirkels. Vouw twee kleine randjes van de ogen om en doe hier de lijm op en plak deze aan de kop.
3. Prik of perforeer bij 6 rolletjes aan beide uiteinden twee gaatjes. Behalve bij het eerste (de kop) en het laatste rolletje: hier komen maar aan één uiteinde twee gaatjes.
4. Knip 14 stukjes touw van ca 20cm af. Rijg met behulp van de koordjes de wc-rolletjes aan elkaar.

B. Regenboog-ringslang van panty

Benodigdheden:

- 1 panty(knie)kous (bij een panty knip je een stuk heen af) per slang
- Kranten
- Verf
- Lapjes stof voor tong en ogen
- Naald en draad

Werkwijze:

1. Pak de panty en vul hem op met kranten. Leg een knoop in de opening van de panty. De voet van de panty wordt de kop.
2. Verf de panty met allerlei kleuren.
3. Knip uit de stof een tong en naai deze aan de onderzijde van de kop. Ogen kunnen op de kop worden geverfd of van twee tot propjes gevormde lapjes stof worden gemaakt, die aan het hoofd worden genaaid.

C. Regenboogring-slang van kurk

Benodigheden:

- Scherp mes of kleine zaag
- Lijm
- 4 oude kurken per slang
- (plat) touw/ band (niet te dik)
- plakkaat- of plasticverf

Werkwijze:

1. De kurken worden doorgesneden of gezaagd en bijgesneden.
2. Tussen de halve kurken wordt een bandje gepakt.
3. De tong is het einde van het bandje, waar je en knip in geeft.
4. De slang beweegt vanzelf als je hem aan zijn staart pakt. Je kunt aan de kop van de slang ook een langer stuk band plakken, als je hier mee beweegt, beweegt de slang mee.
5. Verf de slang in de kleuren van de regenboog. Verf of plak eventueel met karton twee ogen op de kop.

Nationaal Park
Weerribben-Wieden

Colofon

Uitgave

© 2017 IVN - Nationaal Park Weerribben-Wieden
www.np-weerribbenwieden.nl

Illustraties

Femke van Gent

Vormgeving

Zwanenburg Media

In samenwerking met

Natuurmonumenten
Bezoekerscentrum De Wieden

Staatsbosbeheer
Buitencentrum Weerribben